

долината; въ срѣдата ѝ има входъ (V), 1,32 м. широкъ, и отъ двѣтъ му страни по единъ прозорецъ (III и IV); източниятъ прозорецъ е 1 м. високъ и 0,87 м. широкъ; западниятъ прозорецъ е 0,65 м. високъ и 0,75 м. широкъ; двата прозорци сж на еднаква височина отъ пода (0,5 м.) и въ тѣхъ, до вѣнкатия имъ край, има остатъци отъ отвѣсни улуци за капандури. (С).

Стѣнитѣ сж равно сѣчени. Въ източната стѣна има два пизюла (I, II); южниятъ (II), до жгъла на пещерата, е 0,75 м. надъ пода, 1,4 м. широкъ и високъ до тавана 1,15 м.; въ площадката на пизюла, въ срѣдата ѝ, е изсѣчена една кръгла дупка (диам. 0,11 м.) съ една вдлъбната рамка (диам. 0,18 м.); сѣверниятъ пизюлъ (I) е 1,25 м. широкъ, 0,35 м. дълбокъ, 1 м. високъ и надъ пода 0,48 м.

Въ пода на пещерата сж изсѣчени нѣколко правилни дупки за подпорки на отвѣсни дървени диреци (d, e, f, i) и почти напълно изтрить улукъ (k) за дървена стѣна, съ която пещерата е била раздѣлена на двѣ отдѣления: прѣдно и задно по широко, може би, нартикъ и църква; пизюльтъ въ задното отдѣление се пада въ срѣдата на източната му стѣна; въ задната стѣна има една дупка (m) до тавана, може би, за закрѣпване на иконостаса. По свѣдѣние, и въ тази пещера е имало подобни кръстове, както въ първата, обаче неможахме да намѣримъ никакви слѣди отъ тѣхъ.

Прѣдъ пещерата се намира една скална площадка до 30 кр. дълга; въ западната ѝ половина сж изрѣзани въ пода 4 улици (VI, VII) перпендикулярно къмъ скалната стѣна и нѣколко правоугълни дупки; улукитѣ сж служили като подпорни легла на хоризонтални диреци, които сж подпирали дървена галерия прѣдъ пещерата, върху която, вѣроятно, сж се изкачвали християнитѣ отъ вѣнъ, по дървена стълба; отъ стълбата сж запазени само остатъци на дупкитѣ отъ подпорнитѣ диреци.

Въ **Червенската тѣснина** се намиратъ многобройни изкуствени пещери:

#### 9.

На сѣверъ отъ с. Широково, на дѣсния рѣченъ брѣгъ, въ една скала на дѣсния жгълъ при устието на дола Джевись-ала дървеня, въ Ломската тѣснина, се намира

„Кръстевата пещера“ (Карта I).

#### 10.

Срѣщу селото и крѣпостъта Пепелина, на сѣвероизтокъ, въ почти отвѣсната скала Келеликъ-канара, надъ дѣсния брѣгъ на р. Черни Ломъ, се намиратъ изкуствени пещери, нарѣчени